

ПУБЛІЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

ВАТАМАНЮК-ЗЕЛІНСЬКА Уляна Зеновіївна

*докторка економічних наук, професорка,
професорка кафедри фінансового менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4971-5763>*

КОЗІК Мирослава Ростиславівна

*здобувачка освітнього рівня «бакалавр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-8472-7669>*

Анотація. У статті розглянуто сучасні особливості та тенденції розвитку співробітництва територіальних громад у Західному регіоні України. Проаналізовано динаміку укладання договорів міжмуниципальної співпраці, а також здійснено оцінку рівня активності областей регіону у впровадженні механізмів взаємодії між ТГ. Особливу увагу приділено ролі бюджетних інвестицій у фінансуванні спільних інфраструктурних, соціальних, екологічних та безпекових проєктів. Встановлено, що в умовах воєнного стану співробітництво територіальних громад трансформується від локальних ініціатив до більш комплексних і стратегічно орієнтованих рішень, спрямованих на підвищення стійкості територій, розвиток соціальних послуг та підтримку внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: бюджетні інвестиції, територіальні громади, міжмуниципальне співробітництво, органи місцевого самоврядування, регіональний розвиток.

Постановка проблеми. Під час процесу децентралізації в Україні органи місцевого самоврядування отримали додаткові фінансові повноваження. Однак обмеженість бюджетних ресурсів та зміна пріоритетності видатків місцевих бюджетів у часі війни ускладнює реалізацію масштабних проєктів соціально-економічного розвитку територій їх юрисдикції. Це зумовлює потребу об'єднання фінансових ресурсів та підвищення результативності використання бюджетних коштів під час реалізації спільних інвестпроєктів територіальних громад в межах міжмуниципального співробітництва. Це також дає змогу реалізовувати спільні інфраструктурні та соціальні проєкти на засадах взаємної вигоди ТГ. Водночас, по регіонах України спостерігається «нерівномірний» розвиток такого виду співпраці, що зумовлений недостатнім рівнем координації дій між ОМС, недоступністю інформації про фінансування видатків на реалізацію спільних проєктів ТГ, що ускладнює оцінювання ефективності публічних інвестицій у інфраструктурні, соціальні чи економічні проєкти декількох територіальних громад.

Особливої актуальності ця проблематика набуває для Західного регіону України,

що зумовлено різними пріоритетами розвитку громад; великою кількістю ТГ з обмеженими фінансовими ресурсами; відмінностями в інституційній спроможності ОМС (так як не всі ТГ здатні ефективно управляти інвестиціями); підвищеною вартістю проєктів для гірських/сільських територій, що зумовлено складною логістикою. Прикордонне розташування більшості громад Західного регіону створює додаткові можливості для залучення публічних інвестицій, зокрема за рахунок програм транскордонного співробітництва та міжнародної технічної допомоги. У зв'язку із цим, дослідження ролі публічних інвестицій у реалізації проєктів міжмуніципального співробітництва є важливим для підвищення фінансової спроможності територіальних громад та для забезпечення сталого розвитку територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання співробітництва ТГ та використання публічних інвестицій у межах міжмуніципальної взаємодії висвітлено у працях українських науковців, зокрема М. Мигун, М. Кіщенко, К. Комарової, Г. Побережник, М. Громовчука, О. Білака та ін. У їхніх дослідженнях розкрито сутність міжмуніципального співробітництва як інструменту вирішення спільних проблем територіальних громад та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів. Окрема увага приділяється нормативно-правовим засадам функціонування співробітництва ТГ, його ролі у забезпеченні сталого розвитку територій, а також можливостям залучення інвестицій у розвиток інфраструктури.

Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання ефективності публічних інвестицій у реалізації проєктів міжмуніципального співробітництва, зокрема з урахуванням регіональних особливостей, що зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей публічних інвестицій як інструменту забезпечення ефективного співробітництва територіальних громад Західного регіону України та представленні пріоритетних напрямів підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів у межах міжмуніципальної взаємодії.

Виклад основних результатів. Співробітництво територіальних громад є одним із пріоритетних механізмів підвищення ефективності функціонування місцевого самоврядування в Україні, оскільки воно забезпечує можливість об'єднання фінансових, матеріальних і управлінських ресурсів для вирішення спільних проблем розвитку ТГ. В умовах дефіциту бюджетних коштів така взаємодія сприяє реалізації більших інфраструктурних, соціально-економічних та екологічних проєктів, підвищенню якості публічних послуг та зниженню витрат на реалізацію інвестпроєктів за рахунок ефекту масштабу. Крім того, міжмуніципальне співробітництво стимулює узгодження стратегічних пріоритетів розвитку ТГ, посилює інституційну спроможність органів місцевого самоврядування та створює передумови для більш ефективного залучення і використання публічних інвестицій. Особливо актуальним цей механізм є для Західного регіону України, де територіальні громади часто мають обмежені бюджети, але прагнуть забезпечити розвиток локальної інфраструктури та поліпшити якість надання послуг для населення.

На фінансове забезпечення проєктів міжмуніципального співробітництва спрямовані, зокрема, публічні інвестиції, які дають змогу акумулювати кошти на спільні «ініціативи», зменшуючи фінансове навантаження на місцеві бюджети відповідних ТГ, підвищуючи тим самим ефективність використання їх бюджетних ресурсів. На договірних засадах громади можуть об'єднувати кошти для будівництва доріг, модернізацію об'єктів житлово-комунального господарства, створення медичних та освітніх закладів, розвитку туристичної та рекреаційної інфраструктури

тощо [1]. Відповідно, договори про співробітництво є тим інструментом механізму міжмуніципальної взаємодії громад, що доречний для спільного виконання повноважень декількох ОМС щодо управління матеріальними і нематеріальними ресурсами, у т.ч. публічними інвестиціями для реалізації взаємовигідних проєктів на території їх юрисдикції.

Західний регіон України, до складу якого входять Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Волинська, Рівненська та Чернівецька області, має значний потенціал для міжмуніципального співробітництва. Географічні особливості, активна участь громад у транскордонних програмах (таких як Interreg NEXT Poland - Ukraine, Interreg NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна та ін. [2]) і високий рівень ініціативності місцевих органів влади сприяють формуванню ефективних моделей спільного інвестування. У цьому контексті аналіз публічних інвестицій дозволяє оцінити реальні фінансові можливості громад та визначити пріоритетні напрями їх розвитку.

Однією з ознак розвитку міжмуніципального співробітництва в Україні є стале зростання кількості укладених договорів між територіальними громадами. Станом на 1 січня 2026 року в Україні укладено 762 договори співробітництва між 984 громадами, що на 35 угод більше порівняно з попереднім кварталом. Така позитивна динаміка свідчить про поступове зміцнення практики міжмуніципального партнерства, яке активно розвивається після місцевих виборів 2020 року та розширення повноважень ОМС. Зростання кількості договорів демонструє готовність громад об'єднувати фінансові, кадрові та організаційні ресурси для спільного вирішення актуальних проблем, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності управління на місцевому рівні та якості надання публічних послуг населенню [3].

Кількість офіційно зареєстрованих договорів є важливим аналітичним індикатором рівня розвитку міжмуніципальної співпраці, адже дозволяє оцінити не лише масштаби залучення громад, а й динаміку змін у часі.

На рис. 1 представлено відповідні показники міжмуніципальної співпраці, зокрема, кількість діючих внутрішніх договорів співробітництва територіальних громад Західного регіону у період 2024-2026рр.

Активність громад Західного регіону щодо укладання міжмуніципальних угод підтверджується не лише загальноукраїнськими тенденціями, але й локальними прикладами. Так, на кінець 2024р. Територіальними громадами Рівненської області (93%) укладено 94 договори про співробітництво і свідчить про активізацію міжмуніципальної співпраці. Станом на 1 січня 2026 року в цій області зареєстровано 96 договорів, що демонструє поступове зростання кількості укладених угод протягом 2025 року і підтверджує позитивну динаміку розвитку регіону [6].

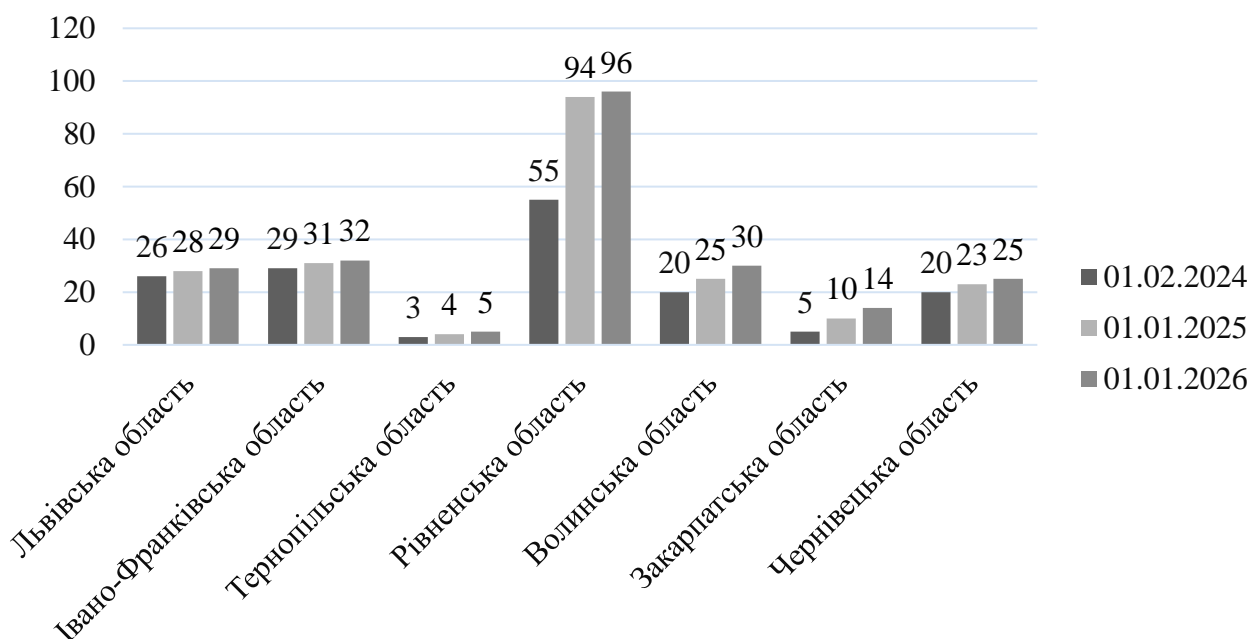

Рис. 1. Кількість діючих внутрішніх договорів співробітництва ТГ Західного регіону за період 2024-2026рр.

Джерело: складено за даними [3-5].

Незважаючи на режим воєнного стану в Україні, у всіх областях Західного регіону громади розглядають інструмент міжмуніципального співробітництва як ефективний спосіб розв'язання спільних проблем соціально-економічного розвитку та оптимізації бюджетних ресурсів. Для математичного обґрунтування розподілу областей Західного регіону за рівнем активності міжмуніципальної взаємодії доцільно використовувати інтегральний підхід, що поєднує оцінку як абсолютного рівня розвитку, так і його динаміки. Такий підхід дозволяє уникнути однобічності аналізу та забезпечує більш об'єктивну класифікацію регіонів.

Формалізація базових показників передбачає введення таких змінних:

- D_0 – кількість укладених договорів на початкову дату (01.02.2024)
- D_1 – кількість договорів на кінець аналізованого періоду (01.01.2026),
- g – темп зростання, який визначається як відносна зміна показника:

$$g = \frac{D_1 - D_0}{D_0} \cdot 100\%, \quad (1)$$

З метою узагальнення зазначених характеристик вводиться інтегральний індекс активності:

$$I = \alpha D_1 + \beta g, \quad (2)$$

де $\alpha=1$ та $\beta=0,3$ - вагові коефіцієнти, що відображають пріоритетність абсолютного рівня над темпами зростання. Зменшене значення коефіцієнта β дозволяє мінімізувати викривлення результатів, пов'язаних з ефектом низької бази порівняння. Для практичної реалізації запропонованого методичного підходу здійснено розрахунок інтегрального індексу активності та узагальнено розрахункові дані в таблиці 1.

Рівень активності областей щодо співробітництва ТГ Західного регіону

Рівень активності	Області	Кількість договорів (D ₀ → D ₁)	Темп зростання, %	Інтегральний індекс (I)
Високий (лідери)	Рівненська	55 → 96	+74,5	118,35
	Закарпатська	5 → 14	+180,0	68,00
	Волинська	20 → 30	+50,0	45,00
Середній (стабільний)	Івано-Франківська	29 → 32	+10,3	35,09
	Чернівецька	20 → 25	+25,0	32,50
	Львівська	26 → 29	+11,5	32,45
Початковий	Тернопільська	3 → 5	+66,7	25,01

Джерело: розраховано на основі даних [3-5].

Результати інтегральної оцінки свідчать про чітку диференціацію областей за рівнем активності міжмуниципального співробітництва. До групи лідерів належать Рівненська (I = 118,35), Закарпатська (I = 68,00) та Волинська (I = 45,00) області, які характеризуються поєднанням високих абсолютних показників по кількості договорів. Середній рівень активності мають Івано-Франківська (I = 35,09), Чернівецька (I = 32,50) та Львівська (I = 32,45) області. Тернопільська область (I = 25,01) відноситься до початкового рівня, оскільки при відносно високому темпі зростання зберігається низька абсолютна кількість договорів.

Таким чином, запропонований підхід дозволяє здійснити комплексну оцінку рівня міжмуниципальної взаємодії, враховуючи як масштаби, так і інтенсивність розвитку процесів співробітництва. Використання інтегрального індексу забезпечує більш коректну інтерпретацію результатів порівняльного аналізу та підвищує обґрунтованість класифікації регіонів.

Співробітництво територіальних громад у Західному регіоні України впродовж 2022-2024рр. характеризується реалізацією переважно локальних проєктів благоустрою і, водночас, впровадженням комплексних стратегічних ініціатив, орієнтованих на підвищення рівня безпеки, підтримку внутрішньо переміщених осіб та забезпечення енергонезалежності громад [7].

Одним із найбільш поширених напрямків реалізації міжмуниципальних проєктів є «екологія та управління твердими побутовими відходами», що пояснюється капіталомісткістю видатків, необхідністю залучення значних фінансових ресурсів для впровадження сучасних технологій їх переробки та утилізації, а також оптимізації системи збору і транспортування твердих побутових відходів (наприклад, кластерний підхід до поводження з відходами впроваджували Стрийська, Моршинська та сусідні ТГ Стрийського району Львівської області). Доцільною стала практика «делегування завдань», коли менші громади передають субвенції більшій громаді – центру співробітництва, яка здійснює централізовану закупівлю техніки для обслуговування спільної території. Подібні практики поширюються на міжрегіональному рівні, зокрема між громадами Львівської та Закарпатської областей. Прикладом є обмін

досвідом у сфері управління відходами, коли представники Закарпатських громад вивчали впроваджені у Львові підходи Zero Waste та системи роздільного збору відходів [8].

У Чернівецькій області міжмуніципальне співробітництво у соціальній сфері реалізується через спільні аналітичні та організаційні заходи. Зокрема, у п'яти територіальних громадах проведено комплексне визначення потреб населення у соціальних послугах для сімей із дітьми, що дозволило підвищити обґрунтованість планування соціальних послуг та забезпечити більш адресний підхід до їх надання. Отримані результати використовуються для узгодження пріоритетів громад і оптимізації ресурсів у сфері соціального захисту населення [9].

Актуальність безпекового напрямку посилилася після початку повномасштабного вторгнення. У громадах Івано-Франківської та Тернопільської областей поширюється практика створення спільних пожежних депо в межах міжмуніципального співробітництва, що відповідає державній політиці розвитку місцевої пожежної охорони та добровільних підрозділів ДСНС України. Аналогічний підхід реалізується в межах проекту «Полицейський офіцер громади», який впроваджується Національною поліцією України та передбачає участь громад у співфінансуванні матеріально-технічного забезпечення офіцерів, що обслуговують декілька територіальних громад [10].

Вагомим напрямом міжмуніципального співробітництва територіальних громад є соціальні видатки від ОМС, розвиток яких посилюється внаслідок зростання кількості внутрішньо переміщених осіб у Західних регіонах України. Так, у 2024 році в Рівненській області реалізовано спільні проекти громад, зокрема «PRO_MentalHealth», спрямовані на створення центрів психологічної реабілітації та соціальної адаптації. Такі ініціативи передбачають об'єднання ресурсів для облаштування закладів, що надають послуги місцевим жителям, ВПО та ветеранам [11]. У Волинській області одним із ключових напрямів міжмуніципального співробітництва є розвиток інклюзивної освіти через мережу інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ), які обслуговують декілька територіальних громад. Додатково, у межах освітньої інфраструктури Волині реалізуються проекти зі створення ресурсних та консультативних центрів інклюзивної освіти, які фінансуються з обласного бюджету та за участі громад, що підтверджує модель спільного утримання соціально важливих установ [12].

У 2024 році Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України активно стимулювало ТГ до міжмуніципального об'єднання ресурсів і координації зусиль, оскільки великі інфраструктурні проекти, зокрема у сферах енергетики, водопостачання та поводження з твердими побутовими відходами (будівництво водоканалів, сміттєпереробних заводів, енергетичних об'єктів тощо), мають більші можливості на отримання державного фінансування або міжнародної грантової підтримки (зокрема в межах програм USAID, таких як «ГОВЕРЛА») за умови охоплення території з населенням понад 50 тисяч осіб, що, як правило, потребує об'єднання зусиль 3-5 суміжних громад [13].

У центральних та південних областях України міжтериторіальна співпраця частіше спрямована на внутрішні проекти ТГ: спільне управління інфраструктурою, комунальними підприємствами, соціальними послугами тощо. У східних областях рівень укладання договорів між громадами є нижчим не через меншу зацікавленість, а переважно через інші пріоритети, що стосуються безпеки громадян та з огляду на відсутність фінансових стимулів розвитку такої взаємодії (табл. 2).

**Основні напрями міжмуніципального співробітництва
за регіонами України**

Регіон	Основні напрями співробітництва	Особливості реалізації
Західний	Міжнародне та транскордонне співробітництво; гуманітарні та переселенські програми; освітні й культурні проекти.	Високий рівень інтеграції в європейські програми (зокрема ЄС); активний розвиток міжмуніципальних партнерств і грантових ініціатив.
Центральний	Розвиток системи надання публічних послуг; модернізація комунальної та соціальної інфраструктури.	Орієнтація на внутрішній розвиток територіальних громад та підвищення ефективності муніципального управління.
Південний	Відновлення та модернізація інфраструктури; транспортно-логістичні проекти; розвиток портової інфраструктури.	Значна залежність від процесів відбудови та подолання наслідків руйнувань інфраструктурних об'єктів.
Східний	Безпекові ініціативи; соціальний захист населення; відновлення життєзабезпечення та базових послуг.	Пріоритетність завдань стабілізації безпекової ситуації та соціальної підтримки постраждалого населення.

Джерело: складено на основі [14].

Таким чином, міжмуніципальне співробітництво в Україні поступово трансформується з інструменту ситуативної взаємодії ТГ у системний механізм просторового розвитку територій. Його еволюція в Західному регіоні свідчить про формування більш складних моделей партнерства, які поєднують фінансову кооперацію, інституційну взаємодію та стратегічне планування розвитку територій. Особливо важливим є те, що співробітництво дедалі частіше виходить за межі окремих проектів і набуває ознак довгострокових управлінських практик, орієнтованих на підвищення стійкості громад до зовнішніх викликів, зокрема воєнних, економічних та демографічних.

Висновки. Співробітництво територіальних громад є ефективним механізмом підвищення результативності роботи органів місцевого самоврядування та оптимізації використання бюджетних ресурсів. Аналіз динаміки укладання договорів співробітництва у Західному регіоні України свідчить про поступове зростання активності громад, що створює передумови для реалізації масштабних спільних проектів. Співробітництво ТГ у поєднанні з раціональним використанням бюджетних інвестицій сприяє підвищенню фінансової спроможності громад, забезпечує сталий розвиток територій та створює умови для масштабної реалізації спільних соціально-економічних та інфраструктурних проектів.

Водночас необхідне подальше вдосконалення нормативно-правової бази та механізмів оцінки ефективності таких інвестицій для забезпечення системного розвитку міжмуніципального співробітництва ТГ. Зокрема, доцільним є запровадження єдиної методики моніторингу результативності спільних проектів, яка б дозволяла порівнювати не лише кількісні показники (кількість договорів чи обсяг фінансування), а й якісні ефекти - рівень покращення доступу населення до послуг, економію бюджетних коштів та соціальний вплив реалізованих ініціатив на громадян.

Новим перспективним напрямом може стати цифровізація міжмуніципального співробітництва – формування електронної платформи управління спільними проєктами громад, де фіксуватимуться договори, етапи реалізації, фінансові внески та показники ефективності в режимі реального часу. Це зменшить адміністративні витрати, посилить довіру між учасниками співробітництва територіальних громад та забезпечить довгостроковий ефект для соціально-економічного розвитку Західних регіонів.

Список використаної літератури

1. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
2. Програми співробітництва Interreg, доступні українським громадам. ULEAD. URL: <https://u-lead.org.ua/news/569>.
2. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Офіційний веб портал Міністерства розвитку громад та територій. URL: <https://mindev.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/monitoring-iv-kvartal-2025-roku2001.pdf>.
3. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад. Офіційний веб портал Міністерства розвитку громад та територій. URL: <https://mtu.gov.ua/content/reestr-dogovoriv-pro-spivrobotnictvo-teritorialnih-gromad.html>.
4. Децентралізація: найважливіше за січень. Офіційний веб портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/20392>.
5. Примірні форми договорів про співробітництво територіальних громад та додаткових договорів про приєднання до співробітництва. Офіційний веб портал Міністерства розвитку громад та територій України, 09 січня 2025. URL: <https://mindev.gov.ua/diialnist/rozvytok-mistsevoho-samovriaduvannia/prymirni-formy-dohovoriv-pro-spivrobotnytstvo-terytorialnykh-hromad-ta-dodatkovykh-dohovoriv-pro-pryiednannia-do-spivrobotnytstva>
6. Громади Рівненщини уклали 94 договори про співробітництво. Конгрес місцевих та регіональних влад при Президенті України. URL: <https://www.congress.gov.ua/hromady-rivnenshchyny-uklaly-94-dohovory-pro-spivrobotnytstvo/>.
7. Балдинюк В. (2024). Співробітництво територіальних громад України: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*, (63). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-29>.
8. Закарпатські журналісти дізналися про поводження з відходами у Львові і принципи роботи Zero Waste Lviv. *Zero Waste*. URL: <https://zerowastelviv.org.ua/zakarpatski-zhurnalisty-diznalisya-pro-povodzhennya-z-vidhodamy-u-lvovi-i-pryncyпу-roboty-zero-waste-lviv/>.
9. У п'яти територіальних громадах Чернівецької області провели комплексне визначення потреб населення у соціальних послугах для сімей з дітьми. Чернівецька ОДА. URL: <https://bukoda.gov.ua/news/u-piaty-terytorialnykh-hromadakh-chernivetskoj-oblasti-provely-kompleksne-vyznachennia-potreb-naselennia-u-sotsialnykh-posluhakh-dlia-simej-z-ditmy>.
10. Поліцейський офіцер громади. Офіційний веб портал Національної поліції України. URL: <https://npu.gov.ua/diialnist/reforma-policiyi/policejskij-oficer-gromadi>.
11. На Рівненщині у 2025 році продовжать впроваджувати проєкт

PRO_MentalHealth. Пресслужба Рівненської ОДА. URL: https://www.rv.gov.ua/news/na-rivnenshchyni-u-2025-rotsi-prodovzhat-vprovadzhuvaty-proiekt-pro_mentalhealth.

12. На Волині відкрили консультативно-ресурсну кімнату центру підтримки інклюзивної освіти. Волинська обласна державна адміністрація. URL: <https://voladm.gov.ua/new/na-volini-vidkrili-konsultativno-resursnu-kimnatu-centru-pidtrimki-inklyuzivnoyi-osviti/>.

13. Проект USAID «ГОВЕРЛА». Офіційний веб портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/donors/hoverla>.

14. Новаковська І., Іщенко Н., Ковальчук Є., Скрипник Л. (2024). Інвестиційна діяльність територіальних громад в контексті сучасних земельних відносин. *Київський економічний науковий журнал*. №4. С. 164-170. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-23>

Дата надходження статті: 20.04.2026

Дата прийняття статті: 01.05.2026

Дата публікації статті: 31.05.2026